

תואר שני בחוג למקרא (תשפ"ב)

א. על החוג למקרא

עשרים וארבעת ספרי המקרא משקפים את עושר היצירה הרוחנית והספרותית של עם ישראל בעת העתיקה, ולשון המקרא היא נדבך היסוד של השפה העברית, המנחה את היצירה העברית עד ימינו. המקרא הוא גם חלק מכתבי הקודש של הנצרות ואחד ממקורות ההשפעה העיקריים על האסלאם, והוא עודנו עמוד תווך של תרבות המערב בכללה.

כמתבקש ממעמדו של המקרא בתור "ספר הספרים", החוג למקרא שואף להקנות לתלמידים כלי מחקר בחקר התנ"ך וידיעה כוללת של הספרות המקראית. החוג מציע קורסים טקסטואליים המתמקדים במיומנויות של קריאה צמודה של הטקסט המקראי וכן קורסי חתך בנושאים שונים, כגון: הסיפורת המקראית, הנבואה, השירה והחוק המקראיים; ספרות המקרא על רקע ספרות המזרח הקדום והספרות הקלאסית; תפיסת האל במקרא; פרשנות ימי הביניים במיוחד בארצות האסלאם ועד לתקופת הרנסנס; נוסח המקרא; הספרים החיצוניים ומגילות מדבר יהודה; גישות מגדריות ופוסט מודרניות לתנ"ך. מורות החוג ומוריו ניצבים בצמרת מחקר המקרא בארץ ובעולם בתחומיהם השונים, והחוג משמש מוקד למערכת קשרים בין-לאומיים ענפה.

ב. התכנית לתואר שני

מטרתם של לימודי התואר השני (מ"א) היא להעשיר ולהעמיק את ידיעות בוגרי החוגים למקרא ובוגרי חוגים אחרים בתחומי היהדות והרוח (באמצעות תוכנית השלמות) בספרות המקראית, תוך עיון ביקורתי בעולם המקרא ובהקשר ההיסטורי-תרבותי שבו התהוותה ספרותו. תשומת לב ניתנת גם לתולדות פרשנות המקרא, להשפעתו התרבותית על היצירה היהודית לדורותיה, להתקבלות ספרי התנ"ך כבסיס לעיונים בין-תחומיים בתחומי התרבות, ולהענקת כלים דידיקטיים ופדגוגיים להוראת המקרא במערכת החינוך. הלימודים המתקדמים נועדו להכשיר את הלומדים להוראה ולמחקר מדעי רב-תחומי במקרא.

- ✓ לימודי התואר השני מרוכזים ביום לימודים אחד בשבוע, הוא יום שלישי.
- ✓ החוג למקרא תומך בתלמידי התואר השני במערך מלגות ובראשן מלגה בגובה של עד חצי שכ"ל (ראו פירוט להלן).
- ✓ החוג למקרא מציע דגש חדש וייחודי בלימודי המ"א – "תופסי האורית" – לימוד ומחקר של כתבי הקודש של ביתא ישראל.

ג. מלגות

- ✓ החוג למקרא מציע **מלגת לימודים בגובה עד חצי שכ"ל** לנרשמים לתואר ראשון ושני (למשך שנתיים במידת האפשר, בתלות במאגר המלגות העומד לרשות החוג בתחילת השנה האקדמית), כולל הנרשמים ללימודי השלמה (תלמידים בעלי נתוני קבלה גבוהים במיוחד עשויים להיות זכאים למלגות נוספות). המלגות מחולקות בנדיבותן של קרן מזרע שמטעם קהילת בית שלום (יפן), קרן ספאיר, קרן צביה בק וקרנות בית הספר למדעי היהדות וארכיאולוגיה. לפרטים פנו לראש החוג או לע' הניהולית.
- ✓ תלמידים שהם חברי ארגון המורים זכאים **למלגת לימודים בגובה 7,000 ש"ח** (חצי שכ"ל) פעם אחת בתואר, הניתנת במשותף בידי החוג למקרא וקרן ידע של ארגון המורים. לפרטים פנו לראש החוג או לע' הניהולית.
- ✓ לימודי התואר השני במקרא מותאמים לדרישות ההכשרה של משרד החינוך. תלמידי תואר שני שהם מורים פעילים עשויים להיות זכאים **להחזרי שכ"ל, מלגות וגמולים מטעם אגף מורשת והפיקוח על הוראת התנ"ך במערכת החינוך הממלכתי**. לפרטים יש לפנות למשרד החינוך.

ד. סוגי הקורסים

- קורסי התואר השני נחלקים לשני סוגים עיקריים, הנבדלים זה מזה במטלת הסיום שלהם:
- א. שיעורי מ"א:** קורסים המסתיימים בבחינה, או בחינת בית, או עבודת סיכום. תלמידים רשאים ללמוד עד 12 ש"ס בלבד בכל התואר בקורסים המוגדרים 'שיעורי מ"א'.
  - ב. סמינריונים:** קורסים המסתיימים בדרך כלל ברפראט, שהיא עבודה כתובה בהיקף של 8–10 עמודים, לפי הנחיות שיימסרו בקורס עצמו.
- למען הסר ספק יובהר כי מטלת הסיום הרגילה של סמינריון היא רפראט (ולא עבודה סמינריונית). תלמידי התואר השני נדרשים להגיש רק עבודה סמינריונית אחת (במסלול המחקרי) או שתיים (במסלול העיוני), והיא יכולה להיכתב רק בקורס מסוג 'סמינריון' (ולא בקורס מסוג 'שיעור מ"א').

ה. מערכת השעות ורשימת הקורסים לתואר שני

הלימודים לתואר שני מרוכזים ברובם ביום לימודים אחד בשבוע, הוא **יום שלישי**. למעוניינים, מוצעים מספר קורסים בימים ראשון ושני. שימו לב לכך שביום שני אחה"צ מוצעים קורסים בזום. להלן היצע הקורסים לתשפ"ב (היצע הקורסים בדגש "תופסי האורית" מובא בעמ' 6 להלן):

שיעורים נצבעו בצבע כחול	סמינריונים נצבעו בצבע חום
-------------------------	---------------------------

תוכנית קורסי המ"א לתשפ"ב (הערה: ד"ר גיא דרשן יוצא בתשפ"ב לשנת שבתון):

סמסטר ב			סמסטר א		
יום ג	יום ב	יום א	יום ג	יום ב	
בין נבואה לתורה: יסודות בפרשנות פנימית (סמינר, 2 ש"ס)/ פרופ' דלית רום שילוני			עיון במזמורי תהלים (סמינר, 2 ש"ס/ פרופ' יונתן בן דב		10-8
ספרות מסופוטמית והמקרא (שיעור שנתי, 4 ש"ש)/ ד"ר טליה סוצקובר			ספרות מסופוטמית והמקרא (שיעור שנתי, 4 ש"ש)/ ד"ר טליה סוצקובר		12-10
דמותו של דוד: גלגולים פרשניים בין יהדות, נצרות ואסלאם (סמינר, 4 ש"ש)/ פרופ' מאירה פוליאק			דמותו של דוד: גלגולים פרשניים בין יהדות, נצרות ואסלאם (סמינר, 4 ש"ש)/ פרופ' מאירה פוליאק		
מילים וחפצים – כתב חפץ ותמונה/ סמינר בית ספרי, פרופ' יונתן בן דב, ד"ר עדו קוך			תפיסות של מלחמה ושלום במקרא (2 ש"ס; שיעור מ"א פתוח לבי"א מתקדמים)/ פרופ' דלית רום שילוני		14-12
הסיפור המקראי: היבטים בעריכה ובעיצוב (שנתי, 4 ש"ש)/ סמינר מחקרי, ד"ר טליה סוצקובר			הסיפור המקראי: היבטים בעריכה ובעיצוב (שנתי, 4 ש"ש)/ סמינר מחקרי, ד"ר טליה סוצקובר		16-14
כבוד האדם במקרא (סמינר 2 ש"ס)/ פרופ' מאירה פוליאק	ארגז כלים לחקר המקרא (בזום)/ ד"ר טליה סוצקובר	הבן הסורר – היה או לא היה? החוק המקראי בין ספרות למצואות/ ד"ר אסנת ברתור	טקסט, קנון ופרשנות המקרא: תולדות היצירה היהודית על המקרא (2 ש"ס; שיעור מ"א פתוח לבי"א מתקדמים)/ פרופ' מאירה פוליאק	האמהות והאבות בספר בראשית (בזום)/ ד"ר אהובה אשמן	18-16
Thinking about the Climate Crisis with the Bible/ Dr. Diana Lipton					20-18

* ייתכנו שינויים קלים בפרטי הקורסים. יש להתעדכן בשינויים בידיעון הפקולטה למדעי הרוח לתשפ"ב.

1. שעות השלמה

במסגרת הייעוץ האישי הניתן לכל מועמד ומועמדת לתואר שני אנו בודקים את הרקע האקדמי של כל אחד ואחת. בדרך כלל בעלי תואר ראשון (BA) במקרא ובעלי תואר ראשון בהוראה (BEd) בהתמחות במקרא מתקבלים ללימודים ללא דרישות נוספות, בכפוף לבדיקת מכלול הקורסים ותחומי המשנה שנלמדו במהלך התואר הראשון. בעלי תואר ראשון בתחומים אחרים עשויים להתבקש ללמוד לימודי השלמה לקראת התואר השני. מכסת השעות המדויקת ופירוט הקורסים נקבעים בייעוץ האישי, בהתחשב בנתונים הייחודיים של כל תלמיד ותלמידה. עקרונית, לימודי ההשלמה נלקחים מתוך תכנית הליבה של התואר הראשון, המרוכזת ברובה ביום לימודים אחד בשבוע, הוא **יום ראשון** (ואפשר ללמוד אותם במקביל ללימודי התואר השני, המרוכזים ביום שלישי):

סמסטר א' יום א'	סמ' א' יום ב'	סמסטר ב' יום א'	
		קריאה בין-תרבותית במקרא ובספרות המזרח הקדום (2 ש"ס) / ד"ר אסנת ברתור	12-10
		מבוא למקרא: חלק א (2 ש"ס) / פרופ' יונתן בן דב	14-12
		הדרכה ביבליוגרפית (2 ש"ס) / ד"ר טליה סוצקובר	16-14
	אוריינות אקדמית בחקר המקרא (בזום) (2 ש"ס) / פרופ' דלית רום שילוני	מבוא לפרשנות ימי הביניים, חלק ב (2 ש"ס) / פרופ' מאירה פוליאק	18-16
		ספרות המקרא ממעוף הציפור (תרגיל נלווה למבוא למקרא; 2 ש"ס) / מר מתן אורן	20-18

ז. מסלולי הלימודים

לימודי התואר השני מתנהלים באחד משני מסלולים: המסלול המחקרי (הכרוך בכתיבת תזה) והמסלול העיוני (ללא תזה). תמצית ההבדלים בין המסלולים מסוכמת בטבלה שלהלן (לפרטים, פנו למזכירות החוג וליועצת לתואר שני):

הדרישה	מסלול מחקרי (עם תזה)	מסלול עיוני (ללא תזה)
קורסים	28 ש"ס	36 ש"ס
עבודות סמינריוניות	עבודה סמינריונית אחת	שתי עבודות סמינריוניות
שפה זרה שנייה (ברמת מתקדמים)	✓	x
עבודת גמר (תזה)	✓	x
בחינת גמר	x	✓

ח. "תופסי האורית": לימוד ומחקר של כתבי הקודש של ביתא ישראל

למתעניינים במורשת קהילת ביתא ישראל (יהדות אתיופיה), ובמיוחד במסורות התנ"ך שבפי בני הקהילה ("תופסי האורית", על דרך "תפשי התורה" בספר ירמיה), אנו ממליצים על דגש בלימודי המ"א במקרא במסלול העיוני או המחקרי. תלמדו את השפות געז ואמהרית ברמות מתחילים ומתקדמים, ותקבלו הכשרה בלימוד מסורות נוסח המקרא, ובכלל זה מסורות נוסח כתבי הקודש האתיופיים. תכירו טכניקות של תרגום ופרשנות קדומה ומודרנית למקרא. בשיתוף עם החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית, נשלב גם הכשרה לעבודת שדה בתיעוד ומחקר מסורות הנוסח, התרגום והפרשנות. מטרת "תופסי האורית" היא להכשיר קבוצה של סטודנטים/ות מבני העדה ומן הציבור הכללי לראיין את הקייסים – המנהיגים הרוחניים, לזהות את מסורות הקריאה, התרגום וההרחבות שבפיהם, ולהציע עבודות מחקר מקוריות בנושאים מגוונים. המסיימים יקבלו תואר מ"א במקרא.

הקבלה ל"תופסי האורית" מותנית בראיון. מלגות שכר לימוד ומלגות קיום מוצעות לסטודנטים יוצאי אתיופיה.

להלן תוכנית הלימודים של המ"א במקרא בדגש "תופסי האורית".

מערכת השעות של תלמידי "תופסי האורית" שיתחילו לימודיהם בתשפ"ב:

שנת הכנה, לימודי השלמה (מרוכזים ביום א' + קורס בזום ביום ב'):		
סמסטר ב	סמסטר א	
יום א'	יום ב'	יום א'
געז למתחילים (2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה		געז למתחילים (2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה
מבוא למקרא: חלק ב (2 ש"ס) / פרופ' יונתן בן דב		מבוא למקרא: חלק א (2 ש"ס) / פרופ' יונתן בן דב
נוסחים ותרגומים של המקרא (2 ש"ס) / פרופ' יונתן בן דב		הדרכה ביבליוגרפית (2 ש"ס) / ד"ר טליה סוצקובר
מבוא לפרשנות ימי הביניים, חלק ב (2 ש"ס) / פרופ' מאירה פוליאק	אורינות אקדמית בחקר המקרא (בזום) (2 ש"ס) / פרופ' דלית רום שילוני	מבוא לפרשנות ימי הביניים, חלק א (2 ש"ס) / פרופ' מאירה פוליאק
ספרות המקרא ממעוף הציפור (תרגיל נלווה למבוא למקרא 2 ש"ס) / מר מתן אורן		ספרות המקרא ממעוף הציפור (תרגיל נלווה למבוא למקרא; 2 ש"ס) / מר מתן אורן

סה"כ 4 ש"ס שעות מ"א ו-18 ש"ס שיעורי השלמה לב"א.

מערכת השעות לתשפ"ב בעבור תלמידי "תופסי האורית" שהחלו לימודיהם בתשפ"א:

סמסטר ב	סמסטר א	
יום ג'	יום ג'	
בין נבואה לתורה: יסודות בפרשנות פנימית (סמינר, 2 ש"ס) / פרופ' דלית רום שילוני		עיון במזמורי תהלים (סמינר, 2 ש"ס) / פרופ' יונתן בן דב
געז למתקדמים (שיעור, 2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה		געז למתקדמים (שיעור, 2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה
אמהרית מדוברת (שיעור, 2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה		אמהרית למתחילים (שיעור, 2 ש"ס) / ד"ר אנבסה טפרה
הסיפור המקראי: היבטים בעריכה ובעיצוב (שנתי, 2 ש"ס) / סמינר מחקרי, ד"ר טליה סוצקובר		הסיפור המקראי: היבטים בעריכה ובעיצוב (שנתי, 2 ש"ס) / סמינר מחקרי, ד"ר טליה סוצקובר
קריאה באורית: התנ"ך האתיופי של ביתא ישראל (שיעור, 2 ש"ס) / פרופ' דלית רום שילוני* *דרישת קדם לימודי געז למתחילים		טקסט, קנון ופרשנות המקרא: תולדות היצירה היהודית על המקרא (2 ש"ס; שיעור מ"א פתוח לב"א מתקדמים) / פרופ' מאירה פוליאק
Thinking about the Climate Crisis with the Bible/ Dr. Diana Lipton		אתיופיה: נצרות ויהדות, דמיון ומציאות / ד"ר רן הכהן, סמינר לתואר ראשון (מן החוג לספרות). חובה לתלמידי "תופסי האורית"

בירוק: 12 ש"ס בלימודי הדגש (חובה)
+ 4 ש"ס אמהרית – על חשבון שפה זרה שנייה
יתר הקורסים הם קורסי בחירה מן החוג למקרא

פרופ' **מאירה פוליאק** חוקרת את פרשנות המקרא בימי הביניים, בתשומת לב מיוחדת לתרגומי המקרא לערבית ולפרשנותו והתקבלותו בקרב יהודים, נוצרים, שומרונים ומוסלמים בעולם שתחת שלטון האסלאם. כמו כן חקרה את הסיפורת המקראית, במיוחד מן הזווית של לימודי טראומה וגישות פסיכולוגיות לספרות. היא מנהלת כעת פרויקט מחקר על עיצובו דמותו של דוד בפרשנות ימי הביניים והרנסנס.

פרופ' **זלית רום-שילוני** חוקרת את ספרות הנבואה, את עולם האמונות והדעות של המקרא (במיוחד בתקופת החורבן וגלות בבל) ואת מכלול הזיקות האינטרטקסטואליות המכוננות 'פרשנות פנים-מקראית'. היא מנהלת כעת פרויקט מחקר הממפה את דימויי הטבע בספרות המקראית ויוצר מילון מקוון למגוון הדימויים לסוגיהם תוך מחקר בין-תחומי המסתייע במדעי הטבע והחיים לפרופ' רום שילוני היא יוזמת ומנהלת את "תופסי האורית" בחוג למקרא.

פרופ' **יונתן בן-דב** חוקר את התנ"ך ואת ספרות בית שני כחלק מן העולם הסובב אותם, במזרח הקדום ובעולם ההלניסטי. מתמחה במגילות מדבר יהודה, ומנהל כעת פרויקט בינלאומי של שיחזור ודיגיטציה של המגילות תוך שימוש בטכנולוגיות שונות. בין תחומי עיסוקו גם אסטרונומיה ולוחות שנה בעולם העתיק, נוסח המקרא, ספרות אפוקליפטית, ועיסוק ספרותי-היסטורי בספרי המקרא השונים.

ד"ר **טליה סוצקובר** חוקרת את הספרות המקראית בגישה ספרותית-קוגניטיבית ובהשוואה לספרות המזרח הקדום. דגש מיוחד ניתן בפרסומיה לפריסת החושים בטקסט המקראי ולהופעתם של שדות סמנטיים. תחומי מחקר נוספים שלה הם המרחב במקרא ולשון המקרא הקלאסית.

ד"ר **גיא דרשן** חוקר את הספרות המקראית והבתר-מקראית בפרספקטיבה השוואתית, בזיקה לתרבויות העולם הקדום במזרח (מסופוטמיה) ובמערב (יוון). הוא כותב כעת פירוש חדש לספר מקבים א, אחד המקורות החשובים לחקר התקופה החשמונאית, שנכתב בתקופה ההלניסטית.

ד"ר **אהובה אשמן** מתמחה בגישות פוסט-מודרניות בחקר המקרא, בתשומת לב מיוחדת לפרספקטיבות של חקר המגדר ובניית זהות לעומת ה'אחר'. היא מורה מנוסה במערכת החינוך, בעלת ותק רב בהכשרת מורים לתנ"ך, ומחברת של ספרי הכנה לבגרות בתנ"ך של רשת אנקורי.

ד"ר **אסנת ברתור** חוקרת את החוק המקראי, במיוחד בזיקתו לסיפורת שבמקרא. היא בעלת הכשרה משפטית לצד הכשרתה כחוקרת מקרא, וכן היא חברה בוועדת המקצוע בתנ"ך של משרד החינוך. ספרה 'מעשה בשבועה יפת תואר: החוק המקראי בראייה ספרותית' ראה אור בסדרת 'אוניברסיטה משודרת' (2013).

ד"ר **דיאנה ליפטון** כתבה את הדוקטורט שלה באוניברסיטת קיימברידג' על החלומות בספר בראשית. לפני שעלתה ארצה, לימדה בקיימברידג' (Newnham College) ובלונדון (King's College). בין ספריה האחרונים דיון בתולדות ההתקבלות של ספר איכה וכן פירוש לקהל הרחב, השואל מה אומרת התורה בנושא המזון. בימים אלה כותבת דיאנה ספר בנושא משבר האקלים והמקרא. ד"ר ליפטון היא יו"ר הוועדה האקדמית המלווה של "תופסי האורית" בחוג למקרא.

צרו קשר!

החוג למקרא מתייחד ביחס האישי המוענק לכל תלמיד ותלמידה. פנו אלינו בכל שאלה ועניין!

ראשת החוג ויועצת התואר השני - ד"ר טליה סוצקובר, דוא"ל: talist@tauex.tau.ac.il

משרד: בניין רוזנברג, קומה ג, חדר 301, טל': 03-6409967

יועצת "תופסי האורית" – פרופ' דלית רום שילוני, דוא"ל: dromshil@tauex.tau.ac.il

משרד: בניין רוזנברג, קומה א, חדר 117, טל' 03-6407995

יועץ התואר הראשון – פרופ' יונתן בן דב, דוא"ל: jonbendov@gmail.com

משרד: בניין רוזנברג, קומה א, חדר 118

מנהל החוג

גב' טלי קציר, ע' ניהולית, דוא"ל: talikat@tauex.tau.ac.il, טל': 03-6409787

גב' ענת אבירם, מזכירת סטודנטים, דוא"ל: anatav@tauex.tau.ac.il, טל': 03-6409790

משרד: בניין רוזנברג, קומה ג', חדר 309

אתר האינטרנט של החוג למקרא: <https://humanities.tau.ac.il/bible>. חפשו אותנו בפייסבוק